

М. Г. Орел

кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри глобалістики, євроінтеграції
та управління національною безпекою
Національної академії державного управління при Президентові України

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ ПОЛІТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Стаття присвячується визначенню когнітивних ознак явищ та інших чинників, які в теорії і практиці державного управління ідентифікують дефініцією «загроза політичній безпеці». Обґрунтовується положення про доцільність розгляду цієї дефініції як наукової категорії та предмету наукового аналізу. Акцентується увага на тому, що ідентифікація та оцінювання загроз політичній безпеці є пріоритетним завданням суб'єктів державного управління у сфері політичної безпеки.

Ключові слова: національна безпека, національні інтереси, загрози політичній безпеці, державне управління у сфері політичної безпеки, політична безпека, забезпечення політичної безпеки.

Постановка проблеми. Достовірність результатів наукових досліджень проблем забезпечення політичної безпеки значною мірою залежать від обґрунтованості та уніфікованості понятійного апарату. Згідно із чинним законодавством під загрозами національній безпеці розуміють «наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України» [1]. Оскільки політика національної безпеки передбачає визначення національних інтересів, у тому числі у політичній сфері, засобів і способів їх реалізації, то принципово важливим є системний аналіз явищ (процесів, подій тощо). Суб'єкти системи державного управління у сфері політичної безпеки їх інтерпретують як небезпеку вказаним інтересам. Відсутність неоднозначності та розбіжності між розробниками політики і особами, які приймають державно-управлінські рішення, є передумовою наукової обґрунтованості результатів аналізу питання щодо реагування на явища, що спричиняють загрози політичній безпеці. Саме із цієї причини інколи не можливо сформувати й ефективні механізми щодо реалізації на-

ціональних інтересів у політичній сфері, оскільки вказані загрози мають бути об'єктами державно-управлінських впливів. Таким чином, ідентифікація та оцінювання загроз політичній безпеці є пріоритетним практичним завданням суб'єктів системи державного управління у сфері політичної безпеки. Разом із тим виконаний аналіз дозволяє дійти висновку, що серед науковців і практиків так і не сформувалося єдиної думки щодо когнітивних ознак явищ, які позначають дефініцією «загроза політичній безпеці». Недостатньо дослідженим залишається і взаємозв'язок цього поняття з іншими досить вживаними дефініціями, зокрема: «виклик політичній безпеці», «забезпечення політичної безпеки». Це породжує значні труднощі в обґрунтуванні стратегічних рішень у сфері політичної безпеки, оскільки важливим елементом їх підготовки є виявлення та оцінювання чинників, які призводять до кризових ситуацій за того чи іншого типу дестабілізації політичної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виконаний аналіз дозволяє дійти висновку, що в чинному законодавстві та наукових працях із питань забезпечення національної безпеки когнітивні ознаки явищ, які інтерпретують як «загроза по-

літичній безпеці», практично не розглядаються. Так, у Законі України «Про основи національної безпеки України» надано перелік основних реальних та потенційних загроз національній безпеці України [1]. Серед них, зокрема: у *зовнішньополітичній сфері*: посягання на державний суверенітет України; територіальні претензії та спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав; регіональні та локальні війни поблизу кордонів України, а у *внутрішньополітичній сфері*: виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин, радикалізація та прояви екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин та релігійних громад; прояви сепаратизму в окремих регіонах України; нездатність політичної системи щодо оперативного реагування на загрози національній безпеці. Разом із тим критерію, який би дозволяв вирізняти реальні загрози від потенційних, не наводиться. У чинній Стратегії національної безпеки України (Стратегії) замість дефініції потенційні та реальні загрози національній безпеці використовується поняття актуальні загрози та наводиться їх перелік [2]. У Стратегії критерію, який би дозволяв виокремити із сукупності загроз національній безпеці, саме «актуальні загрози» також не наводиться. Очевидно, це дозволяє політикам досить довільно інтерпретувати ті чи інші явища як «актуальні загрози» політичній безпеці, що, як наслідок, породжує зростання ймовірності неадекватного реагування на них та труднощі у визначенні кола та завдань суб'єктів управління у сфері політичної безпеки, відповідальних за підготовку і реалізацію адекватних загрозам управлінських рішень. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», яка передбачає реалізацію 62 реформ і програм розвитку держави та 25 ключових показників, що оцінюють хід їх виконання, взагалі не йдеться про загрози пріоритетним цілям у контексті загроз національній безпеці [3]. Між тим саме акцент на загрозах досягнення визначених цілей, засобах і способах реагування на них є центральним питанням у розробці будь-якої стратегії [4].

Щодо праць науковців, які здійснювали аналіз загроз національній безпеці,

в тому числі політичній, то, наприклад, у працях таких фахівців, як В. Горбулін, А. Качинський [5; 10; 11], В. Маньков [6], В. Абрамов, Г. Ситник, В. Смоляннюк, В. Олуйко, М. Вавринчук [7–9; 26], В. Ребкало, В. Шахов [12], М. Петров [13], Е. Люттвак [14], А. Булан [15], О. Запорожець, Б. Халмурадов, В. Применко [16], Б. Парахонський, Г. Яворський, О. Резніков, К. Кононенко [17], О. Кривицька [18], О. Косілова [19], як правило, не акцентується увага на когнітивних ознаках явищ, які розробники політики та управлінці ідентифікують як загрози політичній безпеці. Те ж саме стосується підходів щодо їх ідентифікації, класифікації та побудови ієрархії в контексті впливу на розвиток кризових ситуацій, які можуть мати місце під час дестабілізації політичної системи. Тому серед науковців і практиків так і не сформувалося єдиної думки стосовно сутності явищ та інших чинників, які позначають дефініцією «загрози політичній безпеці», її взаємозв'язку із суміжними дефініціями. Це, зокрема, не дозволяє більш ґрунтовно розкрити й сутність процесу, під яким розуміють «забезпечення політичної безпеки» і, як наслідок, місця і ролі в ньому системи державного управління у сфері політичної безпеки, змісту, функцій, завдань та організації взаємодії суб'єктів, які залучаються до цього процесу. Так, в одному випадку, загрози політичній безпеці інтерпретуються як загрози політичним суб'єктам або політичній системі, а в другому – як загрози політичній стабільності або політичному суверенітету, що породжує суттєві труднощі в обґрунтуванні управлінських рішень щодо забезпечення політичної безпеки.

Такими чином, з огляду на те, що виявлення, ідентифікація та оцінювання явищ, які породжують кризові ситуації, що призводять до дестабілізації політичної системи, є пріоритетним завданням суб'єктів державного управління у сфері політичної безпеки, дефініція «загрози політичній безпеці» має розглядатися як наукова категорія та бути предметом наукового аналізу.

Метою статті є з'ясування когнітивних ознак явищ та інших чинників, які в теорії і практиці державного управління іденти-

фікують як «загрози політичній безпеці». Обґрунтування доцільності розгляду цієї дефініції як наукової категорії та предмету наукового аналізу, як передумови розкриття сутності процесу «забезпечення політичної безпеки», ролі в ньому системи державного управління у сфері політичної безпеки, функцій, завдань та організації взаємодії суб'єктів, які залучаються до цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Під час розв'язання проблем забезпечення національної безпеки оперують багатьма поняттями, серед яких чільне місце належить і поняттю «загроза політичній безпеці». Наслідки геополітичних, гео економічних, геокультурних трансформацій сучасного світу, необхідність врахування національних реалій державотворення, а також те, що ця дефініція є базовою під час операціоналізації інших понять, зокрема, таких як забезпечення політичної безпеки та «система державного управління у сфері національної безпеки», зумовлюють доцільність її більш критичного наукового аналізу. У даному випадку йдеться про з'ясування природи явищ та інших чинників, які дослідники, політики та управлінці ідентифікують як загрози політичній безпеці.

Загальновідомо, що більшість підходів щодо забезпечення національної безпеки, в тому числі політичної її складової частини, базується на реалізації так званої концепції національних інтересів [5–8; 10; 11; 23–25]. Як правило, проголошені на офіційному рівні керівництвом держави та відображені в нормативних документах національні інтереси визначають пріоритети зовнішньої і внутрішньої політики та державного будівництва. З огляду на те, що національна безпека інтерпретується як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація загроз національним інтересам [1], варто звернути увагу, що ці загрози визначають й основні напрями концентрації зусиль суб'єктів державного управління щодо забезпечення національної безпеки, засоби та способи, які для цього залучаються. Тому

науковці, політики та управлінці, як правило, ідентифікують загрози національній безпеці в політичній, економічній та інших сферах як явища та інші чинники, які створюють небезпеку реалізації цих інтересів. У кінцевому підсумку вони єдині в тому, що основою національних інтересів є потреби виживання та прогресивного розвитку індивіду (особи), суспільства та держави, що їх формування є результатом складної та суперечливої взаємодії об'єктивних і суб'єктивних чинників. Разом із тим, на їх думку (О. Бодрука, В. Вагапова, О. Гончаренка, Е. Лисицина, Г. Ситника), важко дійти консенсусу щодо того, які саме потреби набувають статус «національних» [25–27]. Однією із причин цього є відсутність загальноприйнятого критерію, який би дозволяв виокремити серед цих потреб, досить різних за змістом, спрямованістю, пріоритетністю, можливістю реалізації саме ті, задоволення яких забезпечує збереження природної сутності та подальший розвиток суспільства (нації). Тобто ті, які дійсно відображають в інтегрованому вигляді саме його (її) інтереси, а не є бажанням правлячої еліти репрезентувати власні корпоративні, економічні чи інші інтереси, маскуючи їх як національні, що саме по собі є може стати небезпекою для соціуму.

Варто погодитися з тими, які стверджують, що важливою передумовою прогресивного розвитку суспільства (нації) і безпеки держави є те, що національні інтереси мають ґрунтуватися на національних цінностях, оскільки саме вони відображають природно-історичну та соціально-економічну, а відтак і унікальну культурну сутність формування та існування того чи іншого народу (нації) [7; 8; 10; 11; 23; 24; 26]. Проте в сучасному світі невизначеностей, зумовлених геополітичними, гео економічними та геокультурними процесами, системи національних цінностей усіх держав також зазнають значних трансформацій [9]. Процеси кардинальної переоцінки історичного минулого, зокрема під гаслами категоричного заперечення позитивних наслідків одних і зневажливого ставлення до інших подій для долі народу (нації), запровадження за будь-яку ціну досвіду інших країн як та-

кого, без адекватної адаптації до реалій суспільного розвитку, це, зокрема, є твердженням перебігу і наслідків сучасних інформаційно-цивілізаційних війн сучасності. При цьому часто значна роль у цих трансформаціях належить і національним політичним силам, які використовують їх як один із інструментів політичної боротьби з опонентами. Тому, незважаючи на те, що невідповідність офіційно проголошених керівництвом держави національних інтересів потребам збереження і розвитку національних цінностей народу (нації), які уособлюють його природно-унікальну сутність, є недопустимим. Тому залишається відкритим питання, чи завжди ці інтереси ґрунтуються на національних цінностях. Оскільки ж загрози цілісності та прогресивному розвитку соціуму (нації), в тому числі й політичній системі, операціоналізуються через національні інтереси, то, очевидно, що підміна правлячою елітою національних інтересів власними інтересами призводить і до кардинальної зміни уявлень про систему загроз національній безпеці, в тому числі політичній. Це означає, що явища, які здійснюють негативний вплив на життєдіяльність індивіда (особи), суспільства та держави, фактично ігноруються, що, безумовно, породжує реальну небезпеку існуванню соціуму (нації).

З іншого боку, історичний досвід свідчить, що практичні зусилля з боку керівництва держави щодо реалізації національних інтересів у політичній сфері, як правило, викликають певний спротив із боку інших політичних суб'єктів (від окремого індивіду до інших держав). Це підтверджує незаперечний взаємозв'язок спектру і ступеня загроз політичній безпеці та інтенсивності зусиль щодо реалізації політичних інтересів. Оскільки загроза політичній безпеці інтерпретується як небезпека національним інтересам, то незаперечним є й те, що за відсутності артикуляції на офіційному рівні національного політичного інтересу неможливо ідентифікувати те чи інше явище, як загрозу інтересу. Разом із тим ці явища можуть здійснювати деструктивний вплив на політичну систему, наслідки якого можуть бути катастрофічними в контексті збереження її цілісності та розвитку.

Варто також зазначити, що взаємозв'язок складових частин національної безпеки призводить до того, що намагання політичного керівництва за будь-яку ціну підвищити рівень політичної безпеки не гарантує зростання інтегрального рівня національної безпеки. У деяких випадках вказані зусилля з боку суб'єктів державного управління можуть призвести навіть до його зниження і, як наслідок, до політичної кризи. Тому, крім виявлення та ідентифікації загроз політичній безпеці, не менш складним завданням цих суб'єктів є об'єктивне оцінювання загроз та пошук шляхів, засобів і способів реагування на них, які б були адекватними ситуації, яка може мати місце в політичній сфері життєдіяльності суспільства та держави. При цьому принципово важливим є попереднє визначення та моніторинг суб'єктами державного управління у сфері політичної безпеки критичних параметрів, вихід за межі яких може призвести до руйнації цілісності політичної системи, втрати її здатності до саморегуляції та розвитку.

І насамкінець, явища та інші чинники, які породжують загрози політичній безпеці, можуть мати різну природу, що зумовлює необхідність різних підходів та механізмів щодо адекватного реагування на них. Так, загроза територіальної цілісності може мати у своїй основі сепаратизм або збройний напад із боку іншої країни, а відтак вимагати залучення не тільки спецслужб і поліцейських підрозділів, а й збройних сил.

Викладене вище свідчить – сутність явища, яке дослідники та управлінці позначають дефініцією «загроза політичній безпеці», не може бути розкрита ідентифікацією його як «небезпека національним інтересам». Вказане явище має розглядатися в контексті та взаємозв'язку таких понять, як «безпека», «політична безпека», «політична система», тобто актуальною є зміна парадигмального підходу щодо операціоналізації дефініції «загроза політичній безпеці» та розгляду її як наукової категорії. Вирішення цього завдання є принциповою передумовою розробки методологічних основ виявлення, ідентифікації, оцінювання та моніторингу вказаних загроз як чинників, які здійснюють де-

структивних вплив на цілісність і розвиток політичної системи та безпеку держави.

Варто зазначити, що розкриття сутності (природи) таких явищ, як «безпека» та «політична безпека», також є далеко не тривіальним завданням, оскільки, наприклад, сучасні наукові знання про безпеку акумулюють взаємопов'язані уявлення про цей феномен у межах політичних, воєнних, економічних, технічних та інших наук. Як соціальне явище «безпека» є своєрідною інтегральною характеристикою та індикатором взаємовідносин індивіда, суспільства та держави, які акумулюють у собі наслідки їх багатогранної діяльності, історичний досвід, культуру тощо. Тому існує чимало підходів щодо оцінювання та інтерпретації явищ у контексті їх негативного впливу і на політичну безпеку. Разом із тим, незважаючи на досить складну функцію політики, яка, зокрема, передбачає постійний пошук консенсусу та компромісу між її суб'єктами під час визначення цілей, досягнення яких важливе для позитивних змін у життєдіяльності людини, суспільства та держави [20, с. 26; 21, с. 184; 22, с. 281], під «політичною безпекою», як правило, розуміють комплексну характеристику різних аспектів динаміки та спрямованості розвитку політичної системи. Тому, наприклад, вважається, що принципово важливим є оцінювання можливого негативного впливу на політичну безпеку чинників, які формують середовище функціонування політичної системи, а також тих, які визначають характер взаємовідносин між її елементами. Залежно від того, що дослідники, політики та управлінці розуміють під загрозами політичній безпеці, результати оцінювання ними вказаних чинників можуть бути різними. Так, вони можуть дійти висновку, що загроза політичній безпеці відсутня, якщо держава здатна успішно протистояти силовому тиску ззовні або коли політична система має бажану стійкість, незважаючи на те, що ті чи інші чинники насправді породжують цю загрозу. У даному випадку «політична безпека» певною мірою є оцінкою результату реагування державних інститутів на чинники, які можуть завдати шкоди суб'єктам та об'єктам політичної

системи, а також прогресивному розвитку соціальної системи. Але, врешті-решт, якщо розглядати ті чи інші уявлення про політичну безпеку в контексті умов життєдіяльності політичної системи, це дає підстави стверджувати, що вона характеризує: тенденції та умови розвитку соціуму і його політичних структур, що визначаються певними нормами (правовими, ціннісно-світоглядними та ін.), дотримання яких забезпечує збереження їх якісно-структурної визначеності та функціонування, яке відповідає їх природі; певну захищеність функціонування соціуму від небезпек, яка є результатом еволюційного розвитку та наслідком діяльності політичних інститутів. Це означає, що рішення із забезпечення політичної безпеки необхідно приймати на основі результатів комплексного аналізу змін показників, вихід яких за допустимі межі призводить до зниження якості управління в політичній системі та невиконання завдань, які на неї покладаються, що зрештою може призвести до руйнування системи. Серед таких показників, зокрема: ступінь обмежень політичних прав і свобод громадян; міра підтримки державних інституцій суспільством; рівень суспільно-політичної напруженості; здатність суб'єктів державного управління у сфері політичної безпеки уникати суспільно-політичних криз, а в разі їх виникнення – забезпечувати відновлення і стійкий суспільно-політичний розвиток. Тому політична безпека є комплексним критерієм оцінки тенденцій, умов розвитку та захищеності політичної системи, тобто її якості та динаміки функціонування.

З огляду на те, що небезпека і безпека – два взаємозв'язаних явища, які перебувають у динамічній взаємодії і характеризують умови (ситуації) життєдіяльності та динаміку розвитку будь-якої системи як цілісності [7; 8], а також зважаючи на те, що ці явища є наслідками взаємодії та самоорганізації систем та суб'єктів, те ж саме можна стверджувати й щодо загроз політичній безпеці. Тому стан політичної системи є результатом взаємодії чинників, які сприяють її безпеці та тих, які здійснюють негативний вплив на її розвиток і цілісність системи. Тобто рівень політич-

ної безпеки залежить від можливостей суспільства і держави, ефективності заходів щодо їх реалізації під час виявлення, ідентифікації, оцінювання та зниження негативного впливу тих чи інших чинників на вказаний рівень.

Таким чином, об'єктивною основою існування феномену «загроза політичній безпеці» є природа явищ (процесів, подій тощо), які здійснюють негативний вплив на буття (стан) політичної системи. Першочергової уваги серед яких заслуговують ті, що призводять не тільки до зміни умов природного функціонування та прогресивного розвитку, а й до суттєвої зміни структури системи, наслідком чого може бути втрата її цілісності, тобто руйнування системи. Зважаючи на наявність широкого спектру цих явищ, можливих синергетичних ефектів їх взаємодії, важливим завданням, окрім їх оперативного виявлення, ідентифікації, оцінювання, є й завчасна розробка, затвердження та своєчасне уточнення орієнтовних планів дій суб'єктів державного управління, адекватних тим чи іншим умовам розвитку політичної системи. Важливість розробки таких планів зумовлена тим, що неадекватні дії вказаних суб'єктів можуть призвести до переорієнтації зусиль держави на розв'язання другорядних завдань щодо забезпечення політичної безпеки.

Висновки і пропозиції. Сьогодні серед дослідників відсутня єдність щодо сутності об'єктивно існуючих соціальних явищ, які позначають як «загрози політичній безпеці», і як окрема наукова категорія та предмет наукового аналізу вони ними не розглядались. Це не дозволило визначити когнітивні ознаки «загроз політичній безпеці», дійти єдиної думки щодо їх взаємозв'язку з іншими дефініціями, розкрити сутність процесу, під яким розуміють «забезпечення політичної безпеки», зміст функцій, завдань та організації взаємодії суб'єктів державного управління під час розробки та реалізації державно-управлінських рішень щодо реагування на вказані загрози.

Понятійно-категоріальний апарат у сфері національної безпеки базується на концепції національних інтересів, але

неоднозначним є вплив геополітичних, гео економічних і геокультурних процесів на національний розвиток, можлива підміна національних інтересів інтересами керівної еліти, не дозволяють з'ясувати сутність явищ, які інтерпретують як «загрози політичній безпеці», шляхом операціоналізації їх як «небезпек національним інтересам». Виконане дослідження дозволяє стверджувати, що об'єктивною основою існування феномену «загроза політичній безпеці», який у соціокультурному контексті має статус наукової категорії, є природа речей, які визначають характеристики умов існування політичної системи. Це свідчить про необхідність зміни парадигмального підходу щодо операціоналізації дефініції «загроза політичній безпеці» та постійних досліджень цих загроз, де об'єктивне і суб'єктивне виступають як єдине ціле.

За будь-яких умов явища, які інтепретують як «загрози політичній безпеці», доцільно розглядати у взаємозв'язку з поняттям «політична безпека» та в контексті стану політичної системи, який є результатом дії чинників, які сприяють її прогресивному розвитку та цілісності, та тих, які здійснюють негативний вплив на них, а першочергової уваги заслуговують чинники, що призводять до зміни умов природного функціонування та суттєвої зміни структури системи.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні підходів щодо класифікації, оцінювання та моніторингу загроз політичній безпеці.

Список використаної літератури:

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15/print1479732461433828>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ре-

- сурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Schmitt M. Identifying National Objectives and Developing Strategy: A Process Oriented Approach. // *Strategic Review*. – Winter 1997. – Vol. XXV, No. 1. – P. 24–37.
 5. Качинський А.Б. Безпека, загрози та ризик / А.Б. Качинський. – К. : ІПНБ РНБО; НА СБ України, 2004. – 472 с.
 6. Маньков В.Д. Безопасность общества и человека в современном мире [текст] / В.Д. Маньков. – СПб. : Политехника, 2005. – 551 с.
 7. Ситник Г.П., Олуйко В.М., Вавринчук М.П. Національна безпека України: теорія і практика [Монографія] / [Г.П. Ситник, В.М. Олуйко, М.П. Вавринчук] ; за заг. ред. Г.П. Ситника. – Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2007. – 669 с.
 8. Глобальна та національна безпека: підручник / [В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянчук] ; за заг. ред. Г.П. Ситника. – К. : НАДУ, 2016. – 784 с.
 9. Ситник Г.П. Безопасность государства в условиях глобальных потрясений и неопределенностей / Г.П. Ситник // *Государство и общество в современной политике : Сборник статей. Выпуск 1*. – Воронеж : Научная книга, 2013. – С. 122–132.
 10. Горбулін В.П. Засади національної безпеки [текст]: підручник / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. – К. : Інтертехнологія, 2009. – 272 с.
 11. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки [текст]: монографія / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. – К. : НІСД, 2011. – 288 с.
 12. Ребкало В., Шахов В. Політична стабільність і політична безпека: характер та механізми взаємозв'язку / В. Ребкало, В. Шахов // *Вісник НАДУ*, 2011. – № 3. – С.159–169.
 13. Петров М.Н. Механизмы государственных переворотов: историко-теоретическое исследование [Текст] / [М.Н. Петров та ін.] ; под общей ред. А.Е. Тараса. – М. : АСТ; Мн. : Харвест, Коммандос, 2005. – 304 с.
 14. Люттвак Эдвар Н. Государственный переворот [Текст]: Практ. пособ. Перевод с англ.: Edward N. Luttwak. *Сour. D'Etat: A Practical Handbook* / Русский Фонд Содействия Образованию и Науке. – М. : Университет Дмитрия Пожарского, 2012. – 326 с.
 15. Булан А.П. Моніторинг загроз національній безпеці, як складова забезпечення стабільності в суспільстві / А.П. Булан // *Збірник наукових праць КНУ, Вип. 31 «Політичні науки»*. Т. 44. – 2005. – С. 140–146.
 16. Безпека життєдіяльності [Текст]: підручник [О.І.Запорожець, Б.Д.Халмурадов, В.І.Применко та ін.] – К. : «Центр учбової літ-ри», 2013. – 448 с.
 17. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / [Б.О. Парахонський, Г.М. Яворська, О.О. Резнікова та ін.]; за ред. К.А. Кононенко. – К. : НІСД, 2013. – 56 с.
 18. Кривицька О. Геополітична дилема України як визначальний фактор її історичного майбутнього / О. Кривицька // *Політичний менеджмент*. – № 5. – 2011. – С. 133–144.
 19. Косілова О.І. Політична безпека в системі національної безпеки України / О.І. Косілова // *Правова інформатика*. – 2011. – № 1(29). – С. 72–78.
 20. Браєн Гог'вуд, Луїс Ґан. Аналіз політики для реального світу / перекл. з англ. А. Олійник / наук.ред. перекладу В. Тертичка. – К. : Соломії Павличко «Основи». – 2004. – 390 с.
 21. Новейший политологический словарь / [Д.Е. Погорельый, В.Ю. Фесенко, К.В. Филиппов]. – Ростов н/Д. : Феникс, 2010. – С. 184–185.
 22. Штанько В.І., Чорна Н.В., Авксентьєва Т.Г., Тіхонова Л.А. Політологія [Текст]: Навч. посібн. / [В.І. Штанько, Н.В. Чорна, Т.Г. Авксентьєва, Л.А. Тіхонова]. – Вид. 2-е, доп. і переробл. – К. : Фірма «ІНККОС», Центр учбової літератури, 2007. – С. 281.
 23. Возжеников А.В., Кривельская Н.В., Макаренко И.К. и др. Общая теория национальной безопасности / Под общ. ред. А.А. Прохожаева. – М. : Изд-во РАГС, 2002. – 320 с.
 24. Возжеников А.В. Национальная безопасность (теория, политика, стратегия) [Монография] / А.В. Возжеников. – М. : НПО Модуль, 2000. – 240 с.
 25. Бодрук О. Національні інтереси / О. Бодрук // *Політика і час*. – 2001. – № 12. – С. 52–62.
 26. Ситник Г.П. Державне управління національною безпекою України (теорія і практика) [Монографія] / Г.П. Ситник. – К. : НАДУ, 2004. – 408 с.
 27. Гончаренко О.М., Лисицин Е.М., Вагапов В.Б. Поняття національної безпеки в контексті національних інтересів України / О.М. Гончаренко // *Наука і оборона*. – 2002. – № 1. – С. 18–24.

Орел М. Г. Идентификация угроз политической безопасности как научная проблема и практическая задача субъектов государственного управления

В статье рассматриваются вопросы определения когнитивных признаков явлений и других факторов, которые в практике государственного управления определяют дефиницией «угроза политической безопасности». Аргументируется постулат о необходимости рассмотрения этой дефиниции как научной категории и предмета научного анализа. Акцентируется внимание на том, что идентификация и оценивание угроз политической безопасности является приоритетным заданием субъектов государственного управления в сфере политической безопасности.

Ключевые слова: национальная безопасность, национальные интересы, угрозы политической безопасности, государственное управление в сфере политической безопасности, политическая безопасность, обеспечение политической безопасности.

Orel M. Identification of threats to political security as a scientific problem and practical task of the subjects of public administration

The article devoted to the definition of cognitive signs of phenomena and other factors that in the practice of public administration define a definition of «a threat to political security.» The postulate on the necessity of considering this definition as a scientific category and the subject of scientific analysis is argued. Attention is focused on the fact that identification and assessment of threats to political security is a priority task of subjects of state administration in the sphere of political security. This allows us to more reasonably reveal the essence of the process of «ensuring political security». To determining the role of the specified subjects, their functions, tasks and organization of interaction in it, to ensure the reasoning of strategic decisions for these threats.

Key words: national security, national interests, threats to political security, public administration in the sphere of political security, political security, ensuring political security.